

Izvorni naučni članak
UDK: 343.615-055.2

KRIVIČNO DELO SAKAĆENJA ŽENSKOG POLNOG ORGANA IZ ČLANA 121a KRIVIČNOG ZAKONIKA SRBIJE

Emir Ćorović

Državni univerzitet u Novom Pazaru, Departman za pravne nauke

Republika Srbija ratifikovala je Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (takozvana Istanbulska konvencija). Preuzimajući obaveze iz ove Konvencije, u Krivični zakonik Srbije 2016. godine uvedeno je krivično delo sakaćenja ženskog polnog organa. U ovom radu autor analizira biće ovog krivičnog dela, ukazujući na određene slabosti, s ciljem unapređenja postojeće regulative.

Ključne reči: Istanbulska konvencija, Krivični zakonik Republike Srbije, sakaćenje ženskog polnog organa.

UVOD

Zakonom o izmenama i dopunama (ZID) Krivičnog zakonika (KZ) iz 2016. godine, koji je stupio na snagu 01.06.2017. godine, u srpsko krivično zakonodavstvo uvedeno je krivično delo sakaćenja ženskog polnog organa, koje je inkriminisano u članu 121a. KZ, u grupi krivičnih dela protiv života i tela. U obrazloženju Predloga pomenutog ZID navedeno je da je predmetna inkriminacija uvedena radi usklađivanja krivičnog zakonodavstva Republike Srbije sa Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (takozvana Istanbulska konvencija) koju je naša država ratifikovala 2013. godine. Imajući u vidu da je reč o novouvedenom krivičnom delu, u radu će se analizirati njegova bitna obeležja, te će se ukazati na određene probleme koji se mogu javiti u vezi sa istim. Prethodno će se ukazati na odgovarajuće odredbe Istanbulske konvencije, koje čine *iustus titulus* ove inkriminacije, kao i na stanje u određenim evropskim krivičnim zakonodavstvima, sa kojima baštinimo istu (sličnu) pravnu tradiciju, a povodom predmetnog krivičnog dela.

1. Član 38. Istanbulske konvencije kao pravni osnov krivičnog dela iz člana 121a. KZ

Navedeni član Istanbulske konvencije naslovljen je kao Genitalno sakaćenje žena (*Female genital mutilation*). U istom je propisano da se ugovorne strane obavezuju da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mere i obezbede da se određeni vidovi namernog ponašanja inkriminišu. U pitanju su sledeća ponašanja:

a) obrezivanje, infibulacija ili bilo kakvo drugo sakaćenje celih, odnosno bilo kog dela ženskih malih i velikih usmina ili klitorisa;

b) prinuda i navođenje žena da se podvrgnu nekoj od prethodno navedenih radnji;

c) podsticanje, prinuda, odnosno navođenje devojčica na neku od radnji navedenih pod tačkom a).

Prema tome, u Istanbulskoj konvenciji genitalno sakaćenje je određeno alternativno, kao obrezivanje, infibulacija, ali obuhvata i „bilo kakvo drugo sakaćenje“ celih, odnosno dela malih i velikih usmina ili klitorisa. Ove pojmove treba tumačiti na način kako je to određeno od strane Svetske zdravstvene organizacije – SZO (*World Health Organization – WHO*). Prema SZO genitalno sakaćenje žena obuhvata sve postupke koji uključuju delimično ili potpuno uklanjanje spoljnih ženskih genitalija, ili druge povrede ženskih polnih organa iz nemedicinskih razloga. SZO razlikuje četiri osnovne vrste genitalnog sakaćenja žena (preuzeto sa sajta ove organizacije):

1) *klitoridektomija (clitoridectomy)* – sastoji se u uklanjanju dela ili celog klitorisa, a u ređim slučajevima i kožnog omota koji okružuje klitoris (*prepuce*);

2) obrezivanje (*excision*) – sastoji se u uklanjanju dela ili celog klitorisa i malih usmina (*labia minora*), sa ili bez obrezivanja velikih usmina (*labia majora*);

3) infibulacija (*infibulation*) – predstavlja sužavanje vaginalnog otvora stvaranjem „pokrivajućeg zaptivača“ (*covering seal*), koji se formira sečenjem ili repozicioniranjem male usmine, ili velike usmine, nekada putem šivenja, sa ili bez uklanjanja klitorisa;

4) ostali slučajevi – obuhvataju druge povređujuće postupke (*other harmful procedures*) prema ženskim genitalijama, a koji se ne vrše u medicinske svrhe (*non-medical purposes*), kao što je ubadanje (*pricking*), probadanje – pirsing (*piersing*), urezivanje (*incising*), odsecanje (*scraping*), prženje – kauterizacija (*cauterizing*) genitalnog područja.

2. Kratak prikaz krivičnog zakonodavstva nekih evropskih država

U literaturi se ističe da je genitalno sakaćenje žena karakteristično za područje Afrike i Azije (Džibuti, Eritreja, Somalija, Egipat, Sudan, Mali), ali i da se brojne zemlje Evrope, zatim Sjedinjene Američke Države, Kanada i Australija suočavaju sa tim problemom usled postojanja određenog broja migranata sa tog područja (Herceg Pakšić, Jakopović, 2015, 212-213). Zato ćemo u ovom delu rada predstaviti zakonske odredbe o predmetnoj inkriminaciji u krivičnim pravima nama bliskih evropskih država.

Nemačka. Krivični zakonik Nemačke (*Strafgesetzbuch – StGB*) u grupi krivičnih dela protiv telesnog integriteta (*Straftaten gegen die körperliche Unversehrtheit*), u § 226a. propisuje krivično delo sakaćenja ženskih genitalija (*Verstümmelung weiblicher Genitalien*). U stavu 1. predmetnog paragrafa inkriminisano je sakaćenje spoljnih genitalija ženskog lica, što je kažnjivo zatvorom od najmanje jedne godine.

Za manje ozbiljne slučajeve je, međutim, prema stavu 2. istog paragrafa, propisan zatvor od šest meseci do pet godina.

Austrija. U glavi Krivičnog zakonika Austrije (*Strafgesetzbuch – StGB*) koja je posvećena krivičnim delima protiv života i tela (*Strafbare Handlungen gegen Leib und Leben*), § 90. reguliše institut pristanka oštećenog (*Einwilligung des Verletzten*). Stav 3. ovog paragrafa predviđa da se ne može pristati na sakaćenje ili povrede genitalija za koje je verovatno da trajno dovode do oštećenja seksualnih osećaja.

Hrvatska. Kazneni zakon Hrvatske u grupi krivičnih dela protiv života i tela, u članu 116. propisuje krivično delo sakaćenja ženskih polnih (*spolnih*) organa. Krivično delo ima osnovni, privilegujući i kvalifikovani oblik. Osnovni oblik čini onaj ko ženskom licu potpuno ili delimično ukloni ili trajno promeni spoljni polni organ. Delo je kažnjivo zatvorom od šest meseci do pet godina. Posebni oblik čini onaj ko navede (*potakne*) ili pomogne ženskom licu da se podvrgne radnjama osnovnog oblika ovog dela. Lakši oblik je kažnjiv zatvorom do tri godine. Kvalifikovani oblik, za koji je propisan zatvor od jedne do osam godina, postoji ukoliko je neki od prethodnih oblika izvršen iz mržnje, prema detetu (odgovara pojmu maloletnog lica u srpskoj krivičnopravnoj terminologiji) ili bliskoj osobi.

Italija. U članu 583bis. Krivičnog zakonika Italije propisano je da će se kazniti zatvorom od četiri do dvanaest godina ko bez terapeutskih potreba uzrokuje mutilaciju (sakaćenje) ženskih polnih organa. U nevedenoj odredbi određen je i pojam mutilacije (sakaćenja), pod kojom se podrazumeva odstranjivanje klitorisa, ekscizija, infibulacija ili bilo koja druga radnja kojom se uzrokuju slične posledice. Dalje, pod udar inkriminacije potpada i svako ko bez terapeutske potrebe, a radi narušavanja seksualne funkcije, uzrokuje druge povrede ženskih polnih organa, koje imaju za posledicu telesnu ili psihičku bolest. Za ovaj oblik propisana je kazna zatvora od tri do sedam godina. Međutim, Krivični zakonik Italije propisuje i da se kazna može ublažiti do dve trećine ukoliko je u pitanju lakša povreda, ili se pak pooštriti za trećinu ukoliko je delo izvršeno prema maloletniku ili iz koristoljublja (Herceg Pakšić, Jakopović, 2015, 221).

3. Sakaćenje ženskog polnog organa iz člana 121a KZ

3.1. Analiza bića krivičnog dela

Opšte karakteristike. Ovo krivično delo ima osnovni oblik (stav 1.), dva privilegujuća oblika (stav 2. i 3.) i jedan kvalifikovani oblik (stav 4.). Objekt zaštite kod ove inkriminacije je telesni integritet ženskog lica, dok napadni objekt predstavljaju spoljni delovi ženskog polnog organa (vagine), tj. usmina i klitoris.

Osnovni oblik iz stava 1. Radnja osnovnog oblika određena je glagolom „osakati“. Ovaj glagol ima koren u pridevu *sakat*, koji predstavlja tuđicu u srpskom jeziku, a koja potiče od arapske reči *saqaṭ* (tur. *sakat*) koja označava „oštećen u nekom delu tela, bogaljast, kljast“ (Vujaklija, 1992, 793). Uopšteno posmatrano, *sakatost* označava oštećenost dela tela, dok bi radnja osakaćivanja predstavljala svaku onu radnju kojom se uzrokuje to oštećenje. Time dolazimo do zaključka da je

radnja ovog krivičnog dela određena posledično, tako da osakaćivanje predstavlja svaku radnju kojom se uzrokuje sakatost, odnosno oštećenje spoljnih delova ženskog polnog organa. Drugačije rečeno, sakatost predstavlja telesnu povredu, a osakaćivanje radnju kojom se takva povreda uzrokuje. Pojedini autori pojam sakaćenja kod ovog dela objašnjavaju na sličan način, kao „odstranjivanje delova ovih organa (tj. spoljnih delova ženskog polnog organa – prim. E. Ć.) tako da oni više ne mogu da u potpunosti obavljaju svoju funkciju, uz istovremeno estetsko naruženje tela pasivnog subjekta“ (Đorđević, 2017, 130). Ipak, smatramo da estetsko naruženje spoljnih delova ženskog polnog organa nije nužno za postojanje ovog dela, iako će se u najvećem broju slučajeva i taj aspekt osakaćivanja javiti.

Kao načini izvršenja ovog krivičnog dela, s obzirom na to da je inkriminacija iz člana 121a. KZ određena „na opštiji način“ (Miladinović-Stefanović, 2017, 233) u odnosu na Istanbulsku konvenciju, odnosno, kako smo rekli, određena je posledično, mogu se javiti pomenute radnje obrezivanja, infibulacije, ali i svake druge aktivnosti kojima se osakaćuju (povređuju, oštećuju) spoljni delovi ženskog polnog organa, to jest usmina i klitoris vagine.

Krivično delo može biti izvršeno samo sa umišljajem.

Kao *izvršilac* može se javiti bilo koje lice, s obzirom na to da se koristi formulacija „Ko“ (*delictum communium*). Prema tome, izvršilac može biti kako muško, tako i žensko lice. Kao pasivni subjekt može se javiti samo lice ženskog pola. U slučaju da je jedno lice preduzelo radnje osakaćivanja prema više lica ženskog pola, onda bi postojao sticaj onoliko krivičnih dela iz člana 121a. KZ koliko ima i oštećenih lica.

Za krivično delo je propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

Privilegujući oblik iz stava 2. Ovaj oblik postoji ukoliko je osnovni oblik učinjen pod „naročito olakšavajućim okolnostima“. Međutim, u literaturi se s punim pravom ističe da nije jasno šta se misli pod formulacijom „naročito olakšavajuće okolnosti“ (Miladinović-Stefanović, 2017, 234-235), a spočitava se i to da ovaj oblik nije predviđen Istanbulskom konvencijom (Jovanović, 2017, 231). Tim povodom citiraćemo jedno veoma zanimljivo zapažanje: „Ovakva odredba imala bi smisla da su te okolnosti bar približno određene i da su moguće i relativno česte kada su u pitanju situacije koje su karakteristične za ovo krivično delo. Bez toga ova odredba nema naročitog značaja jer se isti efekat (blaža kazna, od tri meseca do tri godine) može postići i primenom odredaba o ublažavanju kazne ako sud "utvrdi da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i oceni da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja" (član 56, stav 1, tač. 3. KZ). Odredba (član 57, stav 1, tačka 5. KZ) koja govori o granicama ublažavanja propisuje da "ako je za krivično delo kao najmanja mera kazne propisan zatvor od jedne godine, kazna se može ublažiti do tri meseca zatvora", što predstavlja i minimum zaprećene kazne za ovaj, lakši oblik ovog krivičnog dela. Razlika je jedino u tome što je ublažavanje kazne fakultativno“ (Đorđević, 2017, 132). Ovome bismo dodali da kod izvršioca, čak i kada bi utvrdili postojanje naročito olakšavajućih okolnosti, da bi se izvršila kvalifikacija po stavu 2., mora postojati svest o tim okolnostima, jer one predstavljaju element bića ovog oblika krivičnog dela sakaćenja ženskog polnog organa. Ukoliko učiniočev umišljaj

ne bi obuhvatao svest o tim okolnostima, radilo bi se o osnovnom obliku predmetnog krivičnog dela.

Privilegujući oblik iz stava 3. Kod ovog oblika su inkriminirane radnje takozvanog izvršilačkog podstrekavanja i pomaganja (Jovančević, 2017, 55). Naime, radnja izvršenja se u ovom slučaju sastoji u navođenju ili pomaganju ženskom licu da se podvrgne radnji osakaćivanja iz stava 1. člana 121a. KZ. Međutim, ukoliko bi neko izvršioca osnovnog oblika podstrekavao ili mu pomogao u izvršenju radnji sakaćenja, to lice bi bilo podstrekač odnosno pomagač u radnji iz stava 1. ovog krivičnog dela. Prema tome, u potonjoj situaciji, koju treba razlikovati od privilegujućeg oblika iz stava 3., treća lica daju doprinos u vidu podstrekavanja ili pomaganja kao formi saučesništva (Jovančević, 2017, 55) u izvršenju osnovnog oblika predmetnog dela.

I ovaj oblik krivičnog dela je umišljajan, a izvršiočeva svest mora obuhvatati okolnost da svojom radnjom navodi, odnosno pomaže ženskom licu da se podvrgne „zahtevu osakaćenja“.

Propisan je zatvor od šest meseci do pet godina.

Kvalifikovani oblik. Najteži oblik ovog krivičnog dela iz stava 4. predstavlja konstrukciju krivičnog dela kvalifikovanog težom posledicom. Kao teža posledica je predviđena smrt ženskog lica. Prema odredbi člana 27. KZ u odnosu na težu posledicu mora postojati nehat. Ukoliko bi u odnosu na težu posledicu (smrt ženskog lica) postojao umišljaj, onda bi se navedene radnje kvalifikovale kao ubistvo (član 113) ili teško ubistvo (član 114). Za kvalifikovani oblik krivičnog dela sakaćenja ženskog polnog organa propisana je kazna zatvora od dve do dvanaest godina.

3.2. Neke nedoumice u vezi sa članom 121a KZ

U vezi sa ovom inkriminacijom u literaturi su se već izdvojile određene nedoumice na koje ćemo ukazati u narednim redovima ovog rada.

Odnos sa krivičnim delima iz čl. 121. i 122. KZ. U domaćoj literaturi se navodi da osnovni oblik krivičnog dela sakaćenja ženskog polnog organa „u potpunosti odgovara obliku teške telesne povrede poznatom kao osobito teška telesna povreda“ koja bi mogla postojati po dva osnova: prvo, jer je uništen ili trajno i u znatnoj meri oštećen ili oslabljen važan deo tela ili važan organ; drugo; jer je došlo do unakaženosti. Pri tome se navodi da je zaprećena kazna za osnovni oblik ovog dela ista kao i za osobito tešku telesnu povredu, „pa u tom pogledu nema neusaglašenosti koja bi mogla da pravi problem“ (Đorđević, 2017, 131). Ima i mišljenja da iz jezičkog tumačenjem reči „osakati“, te činjenice da je propisana ista kazna kao za naročito tešku telesnu povredu, proizilazi da se „radi o vrlo ozbiljnom narušavanju telesnog integriteta pasivnog subjekta“ (Stojanović, 2017, 456).

U odsustvu sudske prakse, čini se zanimljivo zapažanje iz hrvatske krivično-pravne literature, gde se istovrsna inkriminacija smatra *lex specialis*-om u odnosu na krivična dela telesnih povreda, tako da se o predmetnom delu radi „bez obzira na

to je li došlo do tjelesne ozljede (odgovara lakim telesnim povredama iz čl. 122. KZ Srbije – op. E.Ć.) ili teške tjelesne ozljede, s tim da se ova razlika može uzeti u obzir kod odmjeravanja kazne (Turković et. al., 2013, 171). Pri tome je u pravu ove države krivično delo, sa stanovišta posledice, preciznije određeno (potpuno ili delimično uklanjanje ili trajna promena spoljnog polnog organa) nego u našem pravu. Ovim želimo da kažemo da bi, po našem mišljenju, „sakaćenje“ moglo predstavljati ne samo naročito (osobito) tešku, već i „običnu“ tešku telesnu povredu. Jačina ovih povreda bi, u tom smislu, bila relevantna za odmeravanje kazne.

Šta je, međutim, sa delovanjem koje izaziva lake telesne povrede na spoljnim delovima vagine? Slažemo se da se, jezički posmatrano, lake telesne povrede ne bi mogle podvesti pod pojam „sakaćenja“. Međutim, ne treba zanemariti da SZO pod pojmom genitalnog sakaćenja, kako je navedeno, podrazumeva i „druge povređujuće postupke“ (*other harmful procedures*) prema ženskim genitalijama, gde se, kao što smo naveli u prethodnom izlaganju, navode različiti postupci koji će u praksi verovatno za posledicu imati promene koje odgovaraju lakim telesnim povredama. Da li bi u tim slučajevima postojao privilegujući oblik predmetnog krivičnog dela iz stava 2. člana 121a. KZ, čije je biće, kao što smo videli, prilično nejasno? S pravom se ističe da krivičnim delom sakaćenja ženskog polnog organa nije rešen problem odgovarajućih promena na spoljnim delovima ženskih genitalija koje „mogu biti rezultat pirsinga ili tetoviranja“, a koje bi se mogle podvesti pod radnju ovog dela, čime se dovodi u pitanje *ratio* ove inkriminacije (Miladinović-Stefanović, 2017, 234).

Medicinske intervencije kao osnov isključenja protivpravnosti i sa tim vezana pitanja. Čini se da se u okviru ove problematike može izdvojiti nekoliko situacija.

Pre svega, kao prigovor se navodi da „nije pravno sagledan slučaj promene na genitalijama nastale usled medicinski indikovane operacije koju je sproveo lekar, na primer zbog nekih bolesti ili porođaja“ (Miladinović-Stefanović, 2017, 234). Smatramo, međutim, da se ova situacija treba razmotriti u okviru medicinskih intervencija (zahvata) kao osnova isključenja protivpravnosti. Već je rečeno da SZO genitalno sakaćenje ženskih polnih organa vezuje za nemedicinske razloge. A *contrario*, ukoliko su odgovarajuće intervencije bile uslovljene određenim medicinskim razlozima, neće postojati ovo krivično delo. Naravno, moraju biti ispunjeni svi uslovi koji važe za medicinske intervencije (zahvate) kao osnov isključenja protivpravnosti, a to je: a) da se zahvat vrši po pravilima lekarske profesije (*lege artis*); b) mora postojati pristanak pacijenta; c) zahvat treba da se preduzme u nameri lečenja (Stojanović, 2016, 155). Ukoliko bi postupak lekara prilikom lečenja, bilo usled bolesti bilo usled porođaja, imao za rezultat promenu na spoljnim delovima ženskih genitalija, koja bi se mogla okarakterisati kao sakaćenje, a pri tom je lekar postupao „očigledno nesavesno“, njegova odgovornost se ne bi procenjivala sa stanovišta krivičnog dela o kojem govorimo, već sa stanovišta krivičnog dela nesavesnog pružanja lekarske pomoći iz člana 251. KZ.

Međutim, ukoliko bi se neko lice bez propisane stručne spreme bavilo ovom aktivnošću u cilju „lečenja“ (što mora biti obuhvaćeno umišljajem učinioca), mogao bi postojati sticaj krivičnog dela nadriekarstva i nadriapotekarstva iz člana 254. KZ, sa onoliko krivičnih dela sakaćenja ženskog polnog organa koliko je bilo i oštećenih.

Ipak, ukoliko bi se od strane učinioca ove radnje preduzimale iz religijskih ili običajnih razloga (što inače karakteriše ovu pojavu kod određenih naroda i na određenim područjima), tada se ne bi moglo govoriti o nadržilekarstvu, jer aktivnosti nisu preduzete radi „lečenja“. Zato stoji pitanje da li bi bilo opravdano da se kao teži oblik predvidi „bavljenje“ radnjama osnovnog oblika krivičnog dela sakaćenja ženskog polnog organa (Jovanović, 2017, 232).

Dalje, u literaturi se ukazuje i na određene medicinske zahteve iz oblasti plastične i estetske hirurgije (tzv. labioplastika) koje su danas prilično popularne (Stojanović, 2017, 456). Ni ovde svakako nema protivpravnosti, ukoliko se radnje preduzimaju od strane kvalifikovanog lekara, po pravilima struke i uz pristanak pacijenta. Istina, radnje se ne preduzimaju s namerom lečenja u konvencionalnom smislu reči, već radi određenih estetskih potreba pacijenta. Zato u ovom slučaju protivpravnost nije isključena po ovom osnovu, već po osnovu pristanka oštećenog (Marković, 2012, 313).

Pristanak oštećenog. Pristanak ženskog lica da se prema njoj preduzmu zahvati koji bi se mogli okarakterisati kao sakaćenje spoljnih delova ženskog polnog organa ne bi isključivao protivpravnost ovog dela, ukoliko bi se jedna takva posledica kvalifikovala kao teška ili naročito teška telesna povreda. Naime, „gotovo jednodušan je stav da pristanak može da isključi postojanje samo obične lake telesne povrede, dok kod svih drugih vrsta lake, teške i naročito teške telesne povrede takva mogućnost ne bi bila dopuštena“ (Vuković, 2013, 176). U vezi s tim, povodom ovog osnova isključenja protivpravnosti, navodi se da se danas smatra da „saglašavanje sa tetoviranjem, pirsingom ili bušenjem uha iz estetskih razloga isključuje protivpravnost povreda nanetih tim putem“ (Vuković, 2013, 176). Shodno rečenom, ako bi se pomenute radnje (tetoviranje, pirsing), koje prema shvatanju SZO mogu predstavljati „druge oblike“ genitalnog sakaćenja, preduzele na spoljnim delovima vagine, a promene se kvalifikuju kao „obične“ lake telesne povrede, možda bi se moglo prihvatiti da je isključena protivpravnost, čime bi se otklonio jedan od prethodno istaknutih prigovora. Ipak, ni ovo shvatanje nije baš precizno. Naime, ako bi se neke od tih aktivnosti preduzele sredstvom koje je podobno da telo teško povredi ili zdravlje teško naruši (opasne lake telesne povrede), ili bi, s obzirom na osetljivost genitalnog područja, došlo do određenih infekcija, što bi dalje, možda, moglo uticati na dalju kvalifikaciju povrede, pitanje je da li bi tada protivpravnost, prema postojećem biću ovog dela, mogla biti isključena.

Postoje mišljenja da pristanak povređenog može uticati da se radnje učinioca ovog dela kvalifikuju ne kao osnovni, već kao privilegujući oblik, to jest da pristanak oštećenog predstavlja naročito olakšavajuću okolnost, koja bi, uz postojanje makar još jedne takve okolnosti, mogla voditi kvalifikaciji prema stavu 2. člana 121a. KZ (Stojanović, 2017, 457). Smatramo da bi se na ovaj način, prema postojećoj regulativi, mogla rešiti situacija „drugih oblika genitalnog sakaćenja“ kada je u osnovi nastupila laka telesna povreda (koja nije „obična“, jer bi tada protivpravnost bila isključena), kao i slučaj kada je iz preduzetog zahteva koji je rezultirao lakom povredom proistekla određena komplikacija (npr. u vidu infekcije), pri čemu bi trebalo uzeti u obzir i sredstva pomoću kojih je obavljen zahvat.

Neusklađenost inkriminacije sa Istanbulsom konvencijom. Mogu se uočiti dva segmenta u kojima krivično delo iz člana 122a. KZ nije usklađeno sa predmetnom konvencijom. Prvo, nije posebno inkriminisano prinuđavanje ženskog lica da se podvrgne zahvatu. Prema postojećoj regulativi prinuđavanje na jedan takav čin bi trebalo kvalifikovati po stavu 3. člana 122a. KZ, to jest i prinuđavanje bi trebalo tretirati kao navođenje ženskog lica, ali s obzirom na to da je intenzitet navođenja u ovoj situaciji „jači“ od onog neophodnog za biće ovog oblika, to bi se kod odmeravanja kazne moglo tretirati kao otežavajuća okolnost. Prema tome, sticaj između ovog krivičnog dela i krivičnog dela prinude nije moguć, jer je prinuda konzumirana u biću krivičnog dela sakaćenja ženskog polnog organa.

Drugi segment se ogleda u tome što je Konvencija propisala da se posebno inkriminiše preduzimanje radnji genitalnog sakaćenja prema devojkicama. Ako se zakonodavac već odlučio da uvede ovo krivično delo, trebalo je da kao teži oblik predvidi preduzimanje predmetnih radnji prema maloletnom licu (ženskoj osobi mlađoj od osamnaet godina). Prema postojećem rešenju, činjenica da je radnja preduzeta prema maloletnom licu mogla bi se ceniti samo kao otežavajuća okolnost.

ZAKLJUČAK

Nije teško zaključiti da kriminalnopolitički razlozi nisu opravdavali uvođenje krivičnog dela sakaćenja ženskog polnog organa. Povrede koje se mogu zadobiti na taj način adekvatno se mogu podvesti pod bića krivičnih dela telesnih povreda. Međutim, iz činjenice da je Republika Srbija članica Saveta Evrope, pod čijim okriljem je doneta Istanbulska konvencija, proistekla je obaveza naše države da, usled čina ratifikacije iste, uvede nove inkriminacije u pozitivno krivično zakonodavstvo. To nije slučaj samo sa Republikom Srbijom, već i sa mnogobrojnim drugim državama, iako je za očekivati da se ova krivična dela neće značajnije pojavljivati u praksi. Ipak, krivično delo genitalnog sakaćenja otvara *de lege lata* mnogobrojna pitanja o kojima je bilo reči. U najmanju ruku ta, ali i druga pitanja koja se povodom njega mogu javiti, treba pažljivo razmotriti, i u nekoj budućoj reviziji KZ ovo krivično delo formulisati na precizniji način.

Reference

- Đorđević, Đ. (2017). Nove inkriminacije i njihova usklađenost sa ostalim odredbama Krivičnog zakonika Srbije. U: S. Bejatović (ur.), *Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle) – krivičnopravni aspekti*. Beograd – Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu – Intermex, 129-139.
- Herceg Pakšić, B., & Jakopović, E. (2015). Sakaćenje ženskih spolnih organa: pojavni oblici, medicinska obilježja i kaznenopravna regulacija. *Pravni vjesnik*, 31(2), 211-229.
- Jovančević N. (2017). *Krivični zakonik sa prikazom i komentarom izmena i dopuna zaključno sa 2016*. Smederevo: Profi Sistem Com.
- Jovanović, S. (2017). Nove inkriminacije u funkciji zaštite žena od nasilja. U: S. Bejatović (ur.), *Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle) – krivičnopravni aspekti*. Beograd – Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu – Intermex, 228-240.

- Krivični zakonik Republike Srbije*, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016.
- Marković, I., (2012). Preduzimanje medicinskog zahvata kao osnov isključenja protivpravnosti – sa posebnim osvrtom na nepostojanje pristanka pacijenta. U: Đ. Ignjatović (ur.), *Kaznena reakcija u Srbiji, II deo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 306-324.
- Miladinović Stefanović, D. (2017). Istanbulska konvencija i krivičnopravna zaštita žena od nasilja u Republici Srbiji. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 76, 231-252.
- Predlog zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srbije*, http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/2769-16%20-Lat.pdf, pristup 02.01.2018. godine
- Stojanović, Z. (2016). *Krivično pravo: Opšti deo*. Beograd: Pravna knjiga.
- Stojanović, Z. (2017). *Komentar Krivičnog zakonika*. Beograd: Službeni glasnik.
- Strafgesetzbuch*, <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>, pristup 12.01.2018. godine (Nemačka)
- Strafgesetzbuch*, <https://www.jusline.at/gesetz/stgb>, pristup 09.02.2018. godine (Austrija)
- Turković, K., Novoselec, P., Grozdanić, V., Kurtović Mišić, A., Derenčinović, D., Bojanić, I., Munivrana Vajda, M., Mrčela, M., Nola, S., Roksandić Vidlička, S., Tripalo, D., Maršavelski, A. (2013). *Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori hrvatskog kaznenog zakonodavstva*. Zagreb: Narodne novine.
- Vujaklija, M. (1992). *Leksikon stranih reči i izraza*. Beograd: Prosveta.
- Vuković, I. (2013). Pristanak povređenog kao osnov isključenja protivpravnosti. U: Đ. Ignjatović (ur.), *Kaznena reakcija u Srbiji, III deo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 168-186.
- World Health Organization, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>, pristup 09.01.2018)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*, Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 12/13.

Primljeno 12. februara 2018,
nakon revizije,
prihvaćeno za publikovanje 21. marta 2018.
Elektronska verzija objavljena 4. aprila 2018.

Emir Ćorović je docent na Departmanu za pravne nauke Državnog univerziteta u Novom Pazaru. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu (2003), na kojem je magistrirao (2007) i doktorirao (2010) iz oblasti krivičnopravnih nauka. Autor je tri monografije (jedne koautorski) i oko pedeset autorskih i koautorskih radova iz oblasti krivičnog prava, objavljenih u domaćim i međunarodnim časopisima, te zbornicima sa nacionalnih i međunarodnih konferencija.

THE CRIMINAL OFFENCE OF FEMALE GENITAL MUTILATION CONTAINED IN ARTICLE 121a OF THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

The Republic of Serbia has ratified the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention). As a result, the female genital mutilation offence was entered into the Criminal Code of the Republic of Serbia in 2016 by way of accepting the obligations thereof. In this paper, the author analyzes the characteristics of the said criminal offence and points to certain weaknesses, with the aim of improving the existing regulations.

Key words: Criminal Code of the Republic of Serbia, female genital mutilation, Istanbul Convention.